
ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
КАМЕРТОН НА ВСЕ ЖИТТЯ	6
НАЙДОРОЖЧІ	18
Мальва для матері	18
«Не час покладатися на солов'їв»	29
З КОРИФЕЯМИ...	35
Замінити їх нікому	35
Про них у далекім літі	41
Музика прозорістю пропахла	47
МУЗИ	54
Музи Івасюка	54
Дівчина з жоржинного літа	66
МОЦАРТ ПІСНІ	72
Пісня — велика праця	72
Досягнення гармонії	83
Моцарт української пісні	107
НА ЗАВЕРШЕННЯ	119

НАЙДОРОЖЧІ

Мальва для матері

З історії стосунків Володимира Івасюка з мамою

Коли мова заходить про Володимира Івасюка та його родове коріння, насамперед згадують батька Михайла Григоровича — він мав величезний вплив, насамперед інтелектуальний, психологічний, на Володимира змалечку. Батько займав особливе місце в житті свого сина, як і син у житті батька: прочитайте лишень уважно такі твори Івасюка — старшого, як повість «Пташка піднебесна»: головний герой цієї повісті скрипаль Володимир Луговенко — то поєднання в одному образі рис і долі батька й сина. В історичній діалогії «Балада про вершника на білому коні» та «Лицарі великої любові» зовнішність Мирона Дитинки, насамперед небесно-голубі очі, статура, характер, списані з Володимира. До речі, й сам Володимир приклався до створення роману, написавши два заключні розділи «Балади...». І навіть ув останньому історичному романі «Турнір королівських блазнів» батько не уникнув того, щоб не зафіксувати на сторінках твору образ свого сина — у молодому Стефі Шипиничі. Особливе місце тут належить опису весілля молодого княжича — мабуть, таке б Михайло Григорович справив Володі.

Ми вже не згадуємо про безпосередньо присвячені Володимиру «Монолог перед обличчям сина» та «Елегії для сина».

Син теж висловив свої почуття до батька в «Баладі про отчий дім» на вірші Ростислава Братуня.

Народження сина для подружжя Івасюків було дуже довгожданним: Михайло побрався із молододу директоркою восьмирічної сільської школи Софією Карякіною, коли йому було майже 30, їй виповни-

лося 25. Першу дитину вони втратили. Володя ще в пологовому будинку через халатність медиків мало не залишився сліпим на все життя. Зрозуміло, що молоді батьки оберігали своє дитя, як могли.

Уже з перших тижнів життя немовляти вони починають вести щоденник, у якому записують усе, що стосується маленького, — коли посміхнувся, як реагує на голос мами й тата, яку книжку купили для нього тощо. Син у центрі їхнього світу, у них океан почуттів до нього, вони щасливі. Жаль, що цей щоденник обривається десь на півторарічному віці дитини. Але батько, який мав серйозний літературний хист, писав і свій власний щоденник. І Володі в ньому відводилося чимало місця. Прекрасні сторінки, де описано поїздки батька із сином у село Русів Снятинського району Івано-Франківської області, на батьківщину письменника Василя Стефаника. У родинній хаті видатного літератора жив його молодший син Кирило Стефаник. Володя з величезним інтересом слухав усе, що стосувалося видатного письменника, хоча було йому на той час 9 років і він міг знати хіба що новелу «Кленові листки», яку тоді вивчали в молодшій школі.

Зі Щоденника батька можна почерпнути чимало цікавої інформації про сина — аж до останнього дня його життя на волі — трагічного 24 квітня 1979 року: коли Володимир назавжди пішов із свого львівського помешкання, батько, не знаючи про це, в Чернівцях писав, що його син — автор двох розділів роману «Балада про вершника на білому коні», що у нього — хист прозаїка, й вони могли б удвох щось написати разом...

Не судилося...

Софія Іванівна Івасюк власного щоденника не вела, хоча в 1977—78 роках, живучи разом із сином у Львові, вона заповнювала розпочатий самим сином, а згодом продовжений Михайлом Григоровичем «Записник» короткою інформацією про те, що робив Володя: куди їздив, як здавав екзамени, готувався до відповідального концерту тощо.

мамینی старші брати, загинули на фронтах Другої світової. Він, напевно, і подумати не міг, яким пророцтвом обернуться для його ніжної мами слова з вірша Богдана Гури:

О мамо рідна, ти мене не жди —
Мені в наш дім ніколи не прийти.
З мого серця мальва проросла
І кров'ю розцвіла.

Пісню для своєї мами він написати не встиг. Вона любила всі його пісні. Вони всі були для неї.

«Не час покладатися на солов'їв»

У поета Івана Малковича люблю вірш «Напучування сільського вчителя»:

*...кажуть, дитино,
що мова наша солов'їна.
Правильно кажуть.
Але зятям собі, що колись
можуть настати і такі часи,
коли нашої мови
не буде пам'ятати
навіть найменший соловейко.
Тому не можна покладатися
тільки на солов'їв, дитино.*

Попри всі декларації й статтю в Конституції України державна мова й далі залишається на рівні робочого інструменту — ну, як халат для медика: закінчив зміну, зняв і... забув. Можна розмахувати кулаками з цього приводу, можна раз на рік влаштовувати свята української мови — прочитати вірші, поспівати пісень, ще раз виплакатися. Проте стан справ тільки погіршується — он навіть у Львові вже української чути набагато менше: переселенці зі Сходу

розмивають українське мовне середовище. А як до «останнього патрона» тримаються на своїх рубежах ті, хто прожив в Україні мало не біблійні 40 років, а все ж не захотів вивчити мову народу, частиною якого став. І навіть діточки 2—3 роїв, чиї батьки народилися, вирости й вивчилися вже в Українській державі, рідною мовою мають мову ворога — російську. А є ще один бік, так би мовити, за деревами не видно лісу. Це тоді, коли й слова нібито українські, й мовна інтонація теж, а від мови — одні скалки: це панує суржик. І межі його панування розширюються, а не звужуються.

Причин цього явища багато, і час проаналізувати їх чесно й глибоко: соціологам, психологам, політологам, які володіють відповідним інструментарієм й можуть це зробити фахово, щоб виправити становище.

А нам, тим, кому боляче за долю рідного слова, часом варто звернутися до прикладу наших попередників, які протягом кількох століть стояли «на сторожі Слова» і зберегли його, збагатили прекрасними літературними творами.

Серед таких «охоронців» — відомий буковинський письменник, вчений і фольклорист Михайло Івасюк, якому 25 листопада виповнилося б 90. Михайло Івасюк не покладався на солов'їв ні в суворі роки двох окупацій краю загарбниками різного штибу, ні навіть у часи відродження — він уперто працював до останньої хвилини. І цикл його завершальних віршів називається «Ода українській мові». Так, йому було вже за 75, перо вже не слухалось його пальців і замість каліграфічних букв виводило щось схоже на гілки дерева. Але ті гілки брунькувалися живими словами:

*Гей, люди, чому наша мова,
Така шляхетна й гонорова,
Тремтіти має, наче сарна,
Як мчить за нею ціла псарня
Хортів? Чом неукам-забродам
Й копилюкам свого народу*

*Дозволено чинить розправу —
Душити мову нашу величаву?*

У родині Івасюків професійного українського філолога не було: Михайло Григорович закінчив французьке відділення, Софія Іванівна ще у Бердянську — російську філологію. Але от що пише Івасюк у повісті «Монолог перед обличчям сина»: *«Мати наша народилась на Запоріжжі й принесла з собою на Буковину прекрасну українську мову»*.

Найстаршим у сім'ї був син Володя. Коли він народився, то став центром сімейного всесвіту. Й усе було для нього. Батьки з нетерпінням чекали, коли хлопчик підросте й розумітиме те, що йому говорять, і сам говоритиме... Тож «Українські народні казки» Володі подарували у 1950 році, коли йому виповнився рік. Хлопчиків розповідали казки, читали вірші. Ось що пише батько у повісті «Монолог перед обличчям сина»: *«Всіляко підтримуємо любов до віршованої мови, яка переходить у нього в захоплення. Це... виховує любов до рідної мови, ошляхетнює дитячий лексикон»*.

Варто дуже уважно прочитати «Монолог...» саме батькам, особливо молодим, — тут розсипані справжні скарби родинної педагогіки, зокрема, й приклади виховання словом. Чого вартий, приміром, діалог маленького Володі з мамою на краю великої саджавки, де розвелось багато жаб, або ж про те, чим прив'язаний до неба місяць. Читаючи цей твір, відчуваєш, що молода мати не лише любила свого сина, а й дбала про його внутрішній світ, про те, щоб хлопчина умів сказати про себе.

Взагалі, знайомлячись ближче з життям родини Івасюків, переконуєшся, що тут насправду першим було Слово. І воно переходило в добрі почуття, добрі справи, воно давало дітям могутній поштовх до праці над собою. Михайло Івасюк був дуже люблячим батьком, заради дітей здатним на багато речей. Наприклад, щоб Володя мав можливість навчатися музики, він у 1955 році зорганізував 120 кіцманчан заради відкриття у містечку музичної школи. Працював на трьох роботах, аби забезпечити дітям повноцінне